

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
**«ЛАНДШАФТНА ЕКОЛОГІЯ ТА
ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД»**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Код і найменування спеціальності,	101 Екологія
Тип і назва освітньої програми	ОП Екологія
Курс, семестр	2 курс, 3 семестр
Обсяг і форма семестрового контролю з навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС – 4,5 Загальна кількість годин – 135, із яких: лекцій – 22 год., практичних занять – 24 год. Форма семестрового контролю – екзамен
Мова(и) викладання	Державна
ННІ / факультет, кафедра	Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології. Кафедра екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля
Контактні дані розробника(ів)	Диченко Оксана Юріївна, кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля, e-mail: ksenijadichenko84@ukr.net
МІСЦЕ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ	
Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова
Передумови для вивчення навчальної дисципліни	Дисципліна «Біологія» та «Загальна екологія»
Компетентності	Загальні: 1. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності. Фахові: 1. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування. 2. Здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю. 3. Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

Програмні результати навчання	ПРН 6. Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття. ПРН 16. Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі. ПРН 18. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля..
РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS)	
ОК передбачає набуття загальних компетентностей та комплексу соціальних навичок (soft skills), притаманних сучасному фахівцю: здатність до абстрактного мислення, пошук та аналіз інформації, спілкування з представниками інших професійних груп, робота в науковому контексті, долучення до професійній діяльності тощо. Формуванню навичок soft skills в межах освітньої компоненти сприяють сучасні методи й прийоми навчання, де ведеться робота в команді, що мотивує здобувачів вищої освіти до ініціативності, креативності, уміння управляти конфліктами, діяти соціально відповідально та свідомо, самоорганізації, виховання потреби систематичного оновлення своїх знань для їх практичного застосування, формування умінь організаторської діяльності. Соціальні навички формуються також і під час проведення студентських наукових конференцій, участі у засіданнях гуртків, круглих столах, громадських заходах тощо.	
Мета вивчення навчальної дисципліни	Формування у майбутніх фахівців умінь та компетенцій у визначенні різновидів еко- та геосистем, їх ролі у формуванні стану довкілля, особливостей функціонування та еволюції геосистем, стійкості природних систем до антропогенного впливу, а також в усвідомленому оцінюванні ландшафтів за їх структурою і станом та прогнозуванні динаміки екологічного стану геосистем різних рангів; опанування знань щодо природно-заповідної справи, включаючи її наукові, правові, організаційні, управлінські та інші основи.
Програма навчальної дисципліни	Тема 1. Ландшафтна екологія як наука. Типи класифікацій ландшафтів. Тема 2. Ландшафтні екосистеми. Фактори формування ландшафтів. Тема 3. Вертикальні структури ландшафтів: склад та декомпозиція (топічна ландшафтна екологія). Тема 4. Роль потоку енергії і речовин (трансформація енергії, міграція та обмін речовин, потоки вологи в геосистемі). Тема 5. Ландшафтно-територіальні структури (хорологічна ландшафтна екологія). Тема 6. Стійкість геосистеми до антропогенного тиску. Самоочищення ландшафтів. Тема 7. Поняття про природно-заповідний фонд (ПЗФ) України, особливості його формування та управління. Тема 8. Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі. Тема 9. Управління та правове забезпечення функціонування природно-заповідного фонду. Тема 10. Сучасні підходи до збереження біорізноманіття

	в контексті ландшафтної екології та природно-заповідного фонду.
Методи навчання і викладання	<i>Словесні методи:</i> лекція, розповідь-пояснення; бесіда. <i>Наочні методи:</i> ілюстрування та спостереження. <i>Практичні методи:</i> практичні роботи, робота з науковою літературою (конспектування, тезування). <i>Самостійна робота без контролю викладача:</i> завдання самостійної роботи. <i>Методи з розвитку соціальних навичок:</i> презентації, доповіді, робота в команді.
ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання	Забезпечення об'єктивності оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом застосування накопичувальної системи нарахування балів оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти з кожної теми освітнього компоненту впродовж семестру та достовірної фіксації результатів оцінювання у журналі обліку аудиторної навчальної роботи та завершується екзаменом із занесенням у відомість обліку успішності. Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання наведені у Додатку до силабусу.
ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
- щодо термінів виконання та перескладання	Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять із метою перевірки рівня засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу, підготовленості до виконання конкретних завдань і виконання самостійної роботи. Поточне оцінювання має забезпечити ефективний зворотний зв'язок для здобувача вищої освіти та надати йому можливість використовувати отримані результати для покращення своїх показників під час наступного оцінювання. Семестровий контроль проводиться у формі екзамену за розкладом згідно з графіком навчального процесу. Здобувач вищої освіти може бути недопущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни у разі набрання кількості балів менше ніж межа незадовільного навчання на дату семестрового контролю. Здобувачу вищої освіти, який одержав під час екзаменаційної сесії незадовільну оцінку (FX) або не був допущений до семестрового контролю, дозволяється ліквідувати підсумкову академічну заборгованість. Ліквідація здобувачем підсумкової академічної заборгованості здійснюється згідно з графіком ліквідації підсумкової академічної заборгованості. Здобувач вищої освіти, який одержав під час семестрового контролю оцінку F за ЄКТС, проходить повторне вивчення навчальної дисципліни за індивідуальною програмою. Повторне проходження контрольного заходу для ліквідації підсумкової академічної заборгованості допускається не більше двох разів із кожної навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яку формує директор

	навчально-наукового інституту, за участю викладачів відповідної кафедри. Отримана оцінка у разі другого повторного проходження контрольного заходу є остаточною. Повторне проходження контрольного заходу для підвищення позитивної оцінки з навчальної дисципліни здійснюється тільки один раз із дозволу першого проректора на підставі заяви здобувача вищої освіти. Кількість навчальних дисциплін, які можна перездати здобувачу вищої освіти за весь період навчання, не повинна перевищувати чотирьох. Оцінка, отримана під час перездачі, є остаточною і не підлягає оскарженню..
- <i>щодо академічної доброчесності</i>	Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.
- <i>щодо відвідування занять</i>	Навчання здобувачів вищої освіти, що передбачає проведення навчальних занять згідно розкладу упродовж навчального року передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі. Відвідування здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних занять є обов'язковим. Відмітка про відвідування занять здобувачами здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача.
- <i>щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти</i>	На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.
- <i>щодо оскарження результатів оцінювання</i>	Після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач освіти має право звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. У разі неможливості спільного врегулювання ситуації здобувач вищої освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Для оскарження результату оцінювання здобувач вищої освіти звертається з письмовою заявою до директора навчально-наукового інституту, яку розглядає апеляційна комісія, сформована розпорядженням декану факультету. Апеляційна комісія протягом трьох робочих днів ухвалює рішення про наявність або відсутність підстав

оскарження результату оцінювання. Присутність здобувача вищої освіти на засіданнях апеляційної комісії є обов'язковою. Висновки апеляційної комісії оформляються відповідним протоколом і доводяться до відома здобувача вищої освіти і викладача. Результатом розгляду апеляції є прийняття апеляційною комісією одного з двох рішень: попередня оцінка знань здобувача вищої освіти відповідає рівню досягнення результатів навчання і не змінюється або попередня оцінка знань здобувача вищої освіти не відповідає рівню досягнення результатів і здобувач заслуговує іншої оцінки (вказується нова оцінка відповідно до чинної в Університеті шкали оцінювання результатів навчання). За результатом апеляції оцінка результатів навчання здобувача вищої освіти не може бути зменшена.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Боголюбов, В. М. та ін. Ландшафтна екологія: підручник. Харків: ХНУ, 2017. 320 с.
2. Радловська, К.О. Локальний моніторинг довкілля для адміністративних районів і територіальних громад: монографія. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2015. 180 с.
3. Сафранова, Т. А. Техногенне забруднення довкілля: моніторинг та оцінка ризиків. Київ: НУБіП України, 2019. 180 с.
4. Пузік В.К., Непран І.В. Ландшафтна екологія: основні терміни та визначення: словник. Х.: ХНАУ, 2014. 47 с.
5. Денисик Г.І., Канський В.С., Канська В.В. Ландшафтна екологія: теорія, методи, практичне застосування: навчальний посібник. Київ. 2023. 350 с. Режим доступу: <https://intranet.vspu.edu.ua/landscapescience/index.php/journal/article/view/31>.
6. Денисик Г. І., Шмагельська М. О., Стефанков Л. І. Мікроосередкові процеси в антропогенних ландшафтах. Вінниця: «Едельвейс і К», 2010. 212 с. Режим доступу: <https://intranet.vspu.edu.ua/landscapescience/index.php/journal/article/view/31>.
7. Богославська А.В. Формування та використання територій природно-заповідного фонду: теорія і практика реалізації: монографія. Миколаїв: Іліон, 2014. 348 с.
8. Герасимчук З.В., Микитин Т.М., Якимчук А.Ю. Маркетинг природно-заповідних територій: монографія. Луцьк: ЛНТУ, 2012. 245 с.
9. Смирнова С.М., Мась А.Ю., Коваль А.О. Європейський досвід землекористування природно-заповідного фонду. Економіка та держава. 2021. № 1. С. 77–82.
10. Шершун М.Х., Микитин Т.М. Особливості управління територіями національних природних парків. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2023. № 1. С. 34–41.

Допоміжні

11. Ласло О.О., Диченко О.Ю. Моніторинг інвазійних адвентивних видів рослин у багаторічних насадженнях. SWorldJournal. Болгарія, 2020. вип 4.(2). С.54-66. DOI: 10.30888/2410-6615.2020-04-02-003 Indexed in INDEXCOPERNICUS (high impact-factor).
12. Писаренко П.В., Самойлік М.С., Диченко О.Ю. Оптимізація організаційної структури управління ресурсно-екологічною безпекою на регіональному рівні на інноваційних засадах. Журнал Бізнес Інформ. Харків, 2020. №8. С. 60-68.
13. Диченко О.Ю., Ласло О.О. Моделювання просторового варіювання різноманіття рослинного покриву за допомогою даних дистанційного зондування землі. Вісник ПДАА. Полтава, 2020. №3. С. 13-20.
14. Писаренко П.В., Самойлік М.С., Диченко О.Ю., Методичні засади впровадження еко-інновацій у контексті сталого розвитку сільських територій /Вісник ПДАА. 2020. № 4. С.

135–141.

15. Писаренко П.В., Самойлік М.С., Диченко О.Ю. Estimation of resource-ecological safety in the region: methodical and methodological aspects. Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки. Херсонський державний аграрно-економічний університет. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. №136.
16. Зорін, Д.О. Геоінформаційна система екологічної безпеки природного заповідника «Горгани» в Українських Карпатах. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. С. 135-148.

Інформаційні ресурси

17. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного і ландшафтного різноманіття. Режим доступу: <http://www.ecnc.nl/doc/lynx/>.
18. Національний атлас України: презентація. Державне науково-виробниче підприємство «Картографія». Київ, 2007. 62 с. . Режим доступу: URL : <https://www.cadaastre.bg/archive/8zasedanie/prezentacii/ukraina/NAU.pdf>.
19. Інформаційний портал «Карти України». Ландшафти. Режим доступу: URL : <http://geomap.land.kiev.ua/landscapes.html>.
20. Дудка І. Г. Ландшафтознавство: практикум. Київ : КНТ, 2015. 198 с. Режим доступу: URL : <http://ephseir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/1645/Landscape%20Metodschka%20ALL.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
21. Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16 черв. 1992 р. № 2456-XII. Режим доступу: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.
22. Аналіз площ природно-заповідного фонду України в розрізі адміністративно-територіальних одиниць за 2020 рік: інформаційно-аналітичні матеріали Мін-ва захисту довкілля та природних ресурсів України. Режим доступу: URL: <https://wownature.in.ua/wp-content/uploads/2021/05/Dovidka-PZF-2020-V3.0-.pdf>.
23. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лют. 2019 р. № 2697-VIII. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>.
24. Всеєвропейська екологічна мережа. Режим доступу: <http://www.ecnc.nl/doc/lynx>.
25. Міжнародного фонду охорони природи (WWF International). Режим доступу: <http://www.panda.org>.
26. Природоохоронне законодавство України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
27. Закон України Про екологічну мережу УкраїниРежим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text>.
28. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/>.

Реквізити затвердження

Затверджено на засіданні кафедри екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля від 01 вересня 2025 року № 1

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми/ Форма семестрового контролю	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти			Разом
	виконання завдань на практичних заняттях	виконання завдань самостійної роботи	Екзамен	
Тема 1. Ландшафтна екологія як наука. Типи класифікацій ландшафтів.	5	5	-	10
Тема 2. Ландшафтні екосистеми. Фактори формування ландшафтів.	5	5	-	10
Тема 3. Вертикальні структури ландшафтів: склад та декомпозиція (топічна ландшафтна екологія).	-	5	-	5
Тема 4. Роль потоку енергії і речовин (трансформація енергії, міграція та обмін речовин, потоки вологи в геосистемі).	-	5	-	5
Тема 5. Ландшафтно-територіальні структури (хорологічна ландшафтна екологія).	5	5	-	10
Тема 6. Стійкість геосистеми до антропогенного тиску. Самоочищення ландшафтів.	-	5	-	5
Тема 7. Поняття про природно-заповідний фонд (ПЗФ) України, особливості його формування та управління.	5	5	-	10
Тема 8. Система формування природно-заповідного фонду як основи екомережі.	-	5	-	5
Тема 9. Управління та правове забезпечення функціонування природно-заповідного фонду.	5	5	-	10
Тема 10. Сучасні підходи до збереження біорізноманіття в контексті ландшафтно-екології та природно-заповідного фонду	5	5	-	10
Екзамен	-	-	20	20
Разом	30	50	20	100

Шкала та критерії оцінювання практичних занять

5	Відмінне виконання практичної частини роботи та вільне знання теоретичної частини практичної роботи.
4	Достатнє виконання практичної частини роботи з невеликою кількістю неточностей, та знання теоретичної частини практичної роботи.
3	В цілому правильна робота з незначною кількістю помилок та поверхневе знання теоретичної частини практичної роботи
1-2	Виконання практичної частини роботи задовольняє мінімальним критеріям, відсутні відповіді на питання теоретичної частини практичної роботи.

Шкала та критерії оцінювання самостійної роботи

5	Здобувачем надана повна відповідь у письмовій формі (не менше 90% потрібної інформації)
4	Здобувачем надана достатньо повна відповідь у письмовій формі (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями.
3	Здобувачем надана неповна відповідь у письмовій формі (не менше 60% потрібної інформації та незначні помилки)
1-2	Здобувачем надана коротка відповідь у письмовій формі із суттєвими помилками (менше 30% потрібної інформації)

Шкала та критерії оцінювання екзамену

Теоретичне питання № 1	0-3	Механічне відтворення матеріалу зі значними помилками, відповідь містить стилістичні та граматичні помилки
	3-4	Свідоме і повне відтворення матеріалу з незначними помилками, дещо порушена логічність, виклад матеріалу достатньо обґрунтований, відповідь правильна.
	5	Виклад матеріалу обґрунтований, знання матеріалу глибокі, присутня особиста думка і критичний аналіз, відповідь вірна.
Теоретичне питання № 2	0-3	Механічне відтворення матеріалу зі значними помилками, відповідь містить стилістичні та граматичні помилки
	3-4	Свідоме і повне відтворення матеріалу з незначними помилками, дещо порушена логічність, виклад матеріалу достатньо обґрунтований, відповідь правильна.
	5	Виклад матеріалу обґрунтований, знання матеріалу глибокі, присутня особиста думка і критичний аналіз, відповідь вірна.
Теоретичне питання № 3	0-3	Несвідоме, механічне відтворення теоретичного матеріалу, присутні значні помилки, використання невірної методики розрахунків, наявність арифметичних помилок
	4-7	Свідоме і повне відтворення матеріалу з незначними помилками, дещо порушена логічність, виклад матеріалу достатньо обґрунтований, відповідь правильна
	8-10	Виклад матеріалу обґрунтований, знання матеріалу глибокі, присутня особиста думка і критичний аналіз, відповідь вірна.
<i>Всього (максимальна)</i>	20	